

vegueria de Manresa (CCandi, *BABL* ix, 119); 1328: Bernat de *Boxadors*, governador de Sardenya (*BABL* iv, 438); «eccl. de *Boxadors*, S. Mathei de *Boxadors*» (Junyent, *Misc. Griera*, 378); 1341: «Raimundum de *Boychedos*» (*BSCC* xvi, 464); 1359: «Castell de *Boxadors*» (*CoDoACA* xii, 52); 1359: «Berenguer de *Boxados*».

En total i en resum: entre aquestes 27 mencions n'hi ha 20 sense *-r-*, des de 1133 a 1341, incloent-hi les quatre més antigues (*Boxados*, *Boxadoss*, *xedos*, *Bu-*); i n'hi ha set amb *r* (*Boxadors*, *Boxedors*). Generalment tenen *a* intermèdia, si bé tenim ja *Boxedós* (o *-dors*) el 1178 i el 1341. Aquesta última escassetat és poc significativa, car és ben sabut que la *a* i la *e* pretòniques ja es confonien en cat. or. des del S. XII, i àdhuc abans, i *Boxadors* es troba encara molts k. més ençà de la isoglossa de distinció. En canvi té decisiva importància la majoria de la grafia *-ós* sense *-r-* en les dades medievals, car en el S. XII encara no es reduïa *-rs* a *-s*, i la grafia *Boxadoss* amb *-ss* doble, de les dues mencions més antigues, (1183), sembla voler precisament emfatitzar aquesta terminació adjectival *-ós*.

ETIM. Està evidentment en un mot derivat del nom de la planta *boix*, que creix en grans masses a tota aquesta zona, i que, entre molts, ha servit per distingir el poble de *Castellfolliet del Boix*, 8 k. a l'ESE. de *Boxadors*; això ho han percebut tots els qui han escrit sobre aquest nom (veg. infra Duran i Sanpere, i Turull). És, en efecte, el país de les *boixedes*, ll. BUXETA. I la grafia antiga en *-ós* acaba d'aclarir-ho: *PODIUM BUXETOSUM*, *CASTRUM BUXETOSUM* 'el turó, el castell, dels *boixedars*'. Amb *-r* a penes mai abans de 1290.

Esmentem, però, un parell de suggerències respectables per més que siguin ben desencaminades, sobretot la de l'eminent coneixedor de Segarra, Duran i Sanpere.

Raonava amb enginy: «la Segarra era país on es feien sempre grans tallades de bosc a dalt i a baix: d'ací *La Tallada* i la *Peladella* (> *Panadella*); als qui s'hi dedicaven els dirien **boixadors*, pel *boix* que tallaven; i hi havien de dormir a les cases, com *hostes francs* > *hostafrancs*»¹ (1964). Enganyosa imaginació: car ni ha existit mai un mot **boixador* ni es concep tal derivat d'un verb **boixar*, que no ha existit mai, i si hi hagués estat significaria, és clar, fer una cosa amb *boix*, adornar-la o enfortir-la amb *boix*, però mai 'destruir', 'tallar' el *boix*.

El jove llicenciat Albert Turull, en la tesi que, amb bella diligència, ha escrit sobre els NLL de la Segarra, aporta encara altres mencions antigues, que encara augmenten un poc més els testimonis sense *-r* i al·lun amb *-r*. La més antiga, de pocs anys després de 1100 és també sense *r*, i amb la terminació *-oso*, d'acord amb el caràcter adjectival; escrit *Boxoadosso* a 1055 amb xocant repetició de la *o* (Font i Rius, *Cartas de Población*, § 12, p. 23); ingènuament dóna enorme valor a aquest hapax absolutament isolat i li suggereix una etimologia estafalària: *boix a l'esquena*, pensant en el ll. *DORSUM*, cat. ant. *dòs*. Extravagant ja pel costat sintàctic, encara ho seria més que una frase

així servís per formar un NL: és clar que és mera errada tipogràfica, si no és descurança del copista que treballà pel collector modern, el jurista Font i Rius, que com a tal està a salve de retrets, en el detall fonètic; si figurés així en el ms. coetani, tot filòleg pensaria que és una vulgar diplografia: l'escriba, en lloc de tres *ooo* n'hi hauria posades quatre. Altrament és clar que si hi hagués *DORSUM* el nom terminaria en *-dos* amb una *o* oberta (*DECat* III, 190a48 ss., b35 ss.), pron. que no existeix ni ha existit mai.

Per mostrar que no he arribat a la bona conclusió sense haver-ho cavillat madurament, esmentem dos parònims, que podrien desorientar d'altres (com em feien cavillar a mi), però són paronímies casuals. El Cap *Bojador* en el territori del Ríu de Oro, costa NO. d'Àfrica. Si vingués de navegants catalans, podria ser metaplasme de *vogidor* 'que tomba, que gira entorn'. Però si, com crec, té una *-x-* antiga, pot ser més aviat un compost aràbic de (*A*)*bu-* amb un NP com els *Saddû*, *Seddâr*, *Seddûd*, usuals a Algèria (*GGALg*) i els derivats de l'arrel *šadd* registrats a Aràbia (Hess, 31-32).

Boissezon. Mun. del distr. de Castres (Tarn) apareix com *Boxazo*, *Boisedonum* o *Boissezon* (on, per cert, hi havia *castellum*) en tres docs. del S. XII (*Hist. Lgd.* v, 828, 966, 1305). Però ja aquesta terminació *-ezon/edon* ens prohibeix assimilar-lo al nostre nom, car això només hauria pogut donar *-eó* en català. La terminació recorda la del ross. *Llauró* en els Aspres (*Lauresono*, en docs. antics). Un i altre podrien contenir el cèlt. *-DUNUM* (amb la trivialització en *-don* com en *Meudon*, *Lyon*); essent *bois* ('boix') i *laur* noms de plantes, ¿serien híbrids celto-romans? o en *Boiss-* hi ha més aviat el cèlt. *BUSC(i)-*, resposta del ll. *fuscus* (Stokes-Bezz) (ben versemblant això). Pel que ens interessa, tant se val: *-edon* hauria donat forçosament *-eó* en català. Doncs, altra paronímia merament casual.

¹ Altra etimologia infundada, de fàcil fantasia. *Hostafrancs* és un NP germànic *Austifranks*. El cat. *hoste* no hi ha entrat més que per etimologia popular.

BOIXÓ

Notícia segura en català només en tenim com a cognom, ja antic, en un doc. de Vic, de 1252: «Guillelmus *Boxo* --- Guillelmi *Boxonis* ---» (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 417). És sobretot del NE.: cognom *bušó* a Ullà, a Colera, a Perpinyà (xxii, 165.4, 96.5, xxxiv); *AlcM* el troba a Banyoles, Vic i Tarragona.

Però és versemblant que vagi ser primer apellatiu topogràfic, com oc. ant. *boisson*, fr. *buisson* 'bosquet, matissar', provinent d'un ll. vg. **BOSCIONE*, derivat de l'ètimon pre-romà del cat. i oc. *bosc*, fr. *bois*. En el Cardener, el Cpbr. de Besora, c. l'a. 1200, en una llista de masos contribuents es llegeix *Boxo Rubi* (lin. 66), del qual he donat una explicació complicada (supra, s. v. *boix*): pot ser més aviat = *Boixó-rubi* (o *-rubi*),